

Tekst: Luc Quadackers

ART OF ACCOUNTING

'DE GOOCHELAAR'

(Waarschijnlijk) geschilderd door Jheronimus Bosch (1450-1516), rond het jaar 1502, Musée Municipal, Saint-Germain-en-Laye.

In het Frans heet dit schilderij 'l'Escamoteur'. Dat betekent naast 'goochelaar' ook 'zakkenroller'. Een van de eerste keren dat ik naar Amsterdam ging, meende een van mijn vrienden van dichtbij te moeten gaan kijken naar het beruchte balletje-balletje-spel. Hij kwam terug met de conclusie dat het doorgestoken kaart was. Wel bleek dat een biljet van vijftig gulden, zuurverdiend met vakkenvullen, uit zijn broekzak was verdwenen.

Mundus vult decipi: de wereld wil bedrogen worden. Petronius zei het al. Dit schilderij beeldt die gedachte uitstekend uit. De afbeelding drijft de spot met de goedgelovigen en bevat interessante details. De goedgelovige (domme) toeschouwer vooraan wordt gerold door de man die achter hem staat (in priester-gewaad?). De man in het midden van het schilderij (links naast de non) heeft volgens experts een blauw oog. Voor zover ik weet geeft niemand hiervoor een verklaring. De man blijkt ook onderdeel van het addergebroed (de balletje-balletje-oplichters werken in teams).

Er kruipen kikkers uit de mond van de toeschouwer links vooraan. Ze springen op tafel. Het inslikken van kikkers werd vroeger gebruikt als metafoor voor goedgelovig-zijn. Kikkers staan ook symbool voor dood, verval en hoogmoed. In het mandje van de goochelaar zit een uiltje: symbool voor zonden die het daglicht niet kunnen verdragen? Maar een uil(skuiken) wordt ook wel gekoppeld aan domheid. Achter het raampje linksboven staat een ooievaar die er niet doorheen kan. De kikkers kunnen dus niet worden opgegeten?

Wijze lessen: (1) loop niet achter de meute aan, (2) let niet alleen op zaken waarop de aandacht wordt gevestigd en (3) niets is wat het lijkt. Associaties met bekende schandalen beginnen vast meteen als lava aan uw brein te ontspruiten.